ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER

της 17ης Οκτωβρίου 2002 [1]

I — Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση αναιρέσεως ασκείται κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τέταρτο τμήμα) της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής [2], που ακύρωσε εν μέρει την απόφαση 98/273/ΕΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιανουρίου 1998, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ [3], και μείωσε σε 90 000 000 ευρώ το πρόστιμο των 102 000 000 ECU που είχε επιβάλει η Επιτροπή. Η κύρια αίτηση αναιρέσεως ασκήθηκε από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Η Επιτροπή υπέβαλε αντίθετη αίτηση αναιρέσεως.

II — Το ιστορικό της διαφοράς και το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο

2. Όπως προκύπτουν από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα πραγματικά περιστατικά και το κρίσιμο νομικό πλαίσιο μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

3. Η αναιρεσείουσα είναι εταιρία χαρτοφυλακίου του ομίλου Volkswagen. Οι εμπορικές δραστηριότητες του ομίλου περιλαμβάνουν την κατασκευή αυτοκινήτων Volkswagen, Audi, Seat και Skoda, καθώς και την παραγωγή εξαρτημάτων και ανταλλακτικών. Ο όμιλος αναπτύσσει και άλλες δραστηριότητες στους τομείς των βιομηχανικών κινητήρων, των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και των ασφαλίσεων. Η αναιρεσείουσα κατέχει μερίδιο 98,99 % στην Audi AG (στο εξής: Audi). Η εμπορική δραστηριότητα της Audi, η οποία έχει την έδρα της στο Ingolstadt (Γερμανία), περιλαμβάνει κυρίως την κατασκευή και διανομή αυτοκινήτων Audi καθώς και την παραγωγή εξαρτημάτων και κινητήρων.

4. Τα αυτοκίνητα Volkswagen και Audi πωλούνται στην Κοινότητα μέσω δικτύου επιλεκτικής διανομής. Η εισαγωγή στην Ιταλία αυτών των αυτοκινήτων, καθώς και των ανταλλακτικών και εξαρτημάτων τους, διασφαλίζεται αποκλειστικώς από την ιταλικού δικαίου εταιρία Autogerma SpA (στο εξής: Autogerma), με έδρα τη Βερόνα (Ιταλία), η οποία είναι κατά 100 % θυγατρική της αναιρεσείουσας και η οποία, εκ του λόγου αυτού, αποτελεί με την αναιρεσείουσα και την Audi μια ενιαία οικονομική μονάδα. Η διανομή στην Ιταλία γίνεται μέσω νομικώς και οικονομικώς ανεξαρτήτων αντιπροσώπων, οι οποίοι όμως συνδέονται συμβατικώς με την Autogerma.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ισπανική.

2 — Συλλογή 2002, σ. II-2707, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

3 — Υπόθεση IV/35.733 — VW (ΕΕ L 124, σ. 60, στο εξής: απόφαση).

5. Οι συμβάσεις αντιπροσωπείας έχουν εξαιρεθεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ) με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 123/85 της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 1984, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΟΚ, σε ορισμένες κατηγορίες συμφωνιών διανομής και εξυπηρέτησης των πελατών πριν και μετά την πώληση αυτοκινήτων οχημάτων [4], τον οποίο αντικατέστησε, από 1ης Οκτωβρίου 1995, ο κανονισμός (ΕΚ) 1475/95 της Επιτροπής, της 28ης Ιουνίου 1995 [5]. Κατά το άρθρο 7 του κανονισμού 1475/95, η απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν εφαρμόζεται, κατά το διάστημα από 1ης Οκτωβρίου 1995 έως 30ής Σεπτεμβρίου 1996, επί των ισχυουσών κατά την 1η Οκτωβρίου 1995 συμφωνιών, οι οποίες πληρούσαν τις προϋποθέσεις απαλλαγής που προβλέπει ο κανονισμός 123/85.

6. Το άρθρο 1 του κανονισμού 123/85 ορίζει τα εξής:

«Σύμφωνα με το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, το άρθρο 85, παράγραφος 1, [της Συνθήκης] κηρύσσεται ανεφάρμοστο, με τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό, στις συμφωνίες στις οποίες μετέχουν δύο μόνο επιχειρήσεις και στις οποίες ο ένας συμβαλλόμενος αναλαμβάνει έναντι του άλλου την υποχρέωση:

1) να προμηθεύει μόνον αυτόν,

ή

2) να προμηθεύει μόνον αυτόν και ορισμένο αριθμό επιχειρήσεων του δικτύου διανομής, με ορισμένα αυτοκίνητα οχήματα τριών ή περισσοτέρων τροχών που προορίζονται για κυκλοφορία σε δημόσιους δρόμους, με σκοπό τη μεταπώλησή τους, μέσα σε ορισμένη περιοχή της κοινής αγοράς (...).»

7. Στο άρθρο 2 του κανονισμού 123/85 διευκρινίζεται ότι η απαλλαγή εφαρμόζεται επίσης «όταν η υποχρέωση που αναφέρεται στο άρθρο 1 συνδυάζεται με την υποχρέωση του προμηθευτή να μην πωλεί προϊόντα της συμφωνίας σε τελικούς καταναλωτές στη συμφωνημένη περιοχή».

8. Το άρθρο 3 του κανονισμού 123/85 ορίζει τα εξής: «Η απαλλαγή ισχύει επίσης όταν [η

4 — ΕΕ 1985, L 15, σ. 16.
5 — ΕΕ L 145, σ. 25.

συμφωνία επιλεκτικής διανομής] συνδέεται με την υποχρέωση του διανομέα:

[...]

8) έξω από τη συμφωνημένη περιοχή,

α) να μη διατηρεί υποκαταστήματα ή αποθήκες για τη διανομή των προϊόντων της συμφωνίας και των αντίστοιχων προϊόντων·

β) να μην αναζητεί πελατεία για τα προϊόντα της συμφωνίας και τα αντίστοιχα προϊόντα·

9) να μην αναθέτει σε τρίτους τη διανομή και την εξυπηρέτηση πελατών πριν και μετά την πώληση των προϊόντων της συμφωνίας και των αντίστοιχων προϊόντων έξω από τη συμφωνημένη περιοχή·

10) να προμηθεύει τα προϊόντα της συμφωνίας και τα αντίστοιχα προϊόντα σε μεταπωλητή μόνον όταν:

α) ο μεταπωλητής είναι επιχείρηση του δικτύου διανομής,

[...]

11) να μην πωλεί τα αυτοκίνητα οχήματα [...] σε τελικούς καταναλωτές οι οποίοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες ενός ενδιάμεσου, παρά μόνο αν έχει ήδη ανατεθεί γραπτώς στον τελευταίο να αγοράσει και, σε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποδεχθεί την παραλαβή ορισμένου αυτοκινήτου οχήματος.»

9. Το περιεχόμενο των άρθρων 1, 2 και 3 του κανονισμού 1475/95 είναι σχεδόν όμοιο με το περιεχόμενο των αντιστοίχων διατάξεων του κανονισμού 123/85. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1475/95 προβλέπει τα εξής:

«Η απαλλαγή δεν ισχύει εφόσον:

[...]

3) τα μέρη συμφωνούν περιορισμούς του ανταγωνισμού που δεν απαλλάσσονται ρητά από τον παρόντα κανονισμό ή

[...]

7) ο κατασκευαστής, ο προμηθευτής ή άλλη επιχείρηση του δικτύου περιορίζει, άμεσα ή έμμεσα, την ελευθερία των τελικών καταναλωτών, των εντεταλμένων μεσαζόντων ή των διανομέων να προμηθεύονται από επιχείρηση του δικτύου της επιλογής τους, εντός της κοινής αγοράς, προϊόντα της συμφωνίας ή αντίστοιχα προϊόντα [...], ή την ελευθερία των τελικών καταναλωτών να μεταπωλούν τα προϊόντα της συμφωνίας ή αντίστοιχα προϊόντα, εφόσον η πώληση δεν πραγματοποιείται για εμπορικούς σκοπούς, ή

8) ο προμηθευτής παρέχει στους διανομείς χωρίς αντικειμενικά αιτιολογημένο λόγο αμοιβές που υπολογίζονται σε συνάρτηση με τον τόπο προορισμού των μεταπωλούμενων αυτοκινήτων οχημάτων ή με τον τόπο κατοικίας του αγοραστή [...]»

10. Από τον Σεπτέμβριο του 1992 και κατά το 1993 η ιταλική λιρέτα διολίσθησε σημαντικά έναντι του γερμανικού μάρκου. Εντούτοις, η αναιρεσείουσα δεν αύξησε αναλογικά τις τιμές της πωλήσεως στην Ιταλία. Οι διαφορές τιμών που προέκυψαν από την κατάσταση αυτή δημιούργησαν οικονομικό συμφέρον επανεξαγωγής από την Ιταλία αυτοκινήτων Volkswagen και Audi.

11. Κατά τα έτη 1994 και 1995 περιήλθαν στην Επιτροπή επιστολές Γερμανών και Αυστριακών καταναλωτών οι οποίοι διαμαρτύρονταν για τα εμπόδια που παρεμβάλλονταν στην αγορά από την Ιταλία καινούργιων αυτοκινήτων Volkswagen και Audi, με σκοπό την άμεση επανεξαγωγή τους στη Γερμανία ή την Αυστρία.

12. Με την από 24 Φεβρουαρίου 1995 επιστολή η Επιτροπή γνωστοποίησε στην αναιρεσείουσα ότι, βάσει καταγγελιών προερχομένων από Γερμανούς καταναλωτές, διαπίστωσε ότι αυτή ή η Autogerma είχε επιβάλει στους Ιταλούς αντιπροσώπους Volkswagen και Audi, απειλώντας τους με λύση της συμβάσεως αντιπροσωπείας, να πωλούν οχήματα μόνο προς Ιταλούς πελάτες. Με την ίδια επιστολή η Επιτροπή έταξε στην αναιρεσείουσα προθεσμία τριών εβδομάδων από την ημερομηνία παραλαβής της επιστολής προκειμένου να άρει το εν λόγω κώλυμα επανεξαγωγής και να της κοινοποιήσει τα σχετικά μέτρα.

13. Με την από 30 Μαρτίου 1995 επιστολή η αναιρεσείουσα απάντησε ότι οι δυσχέρειες που αντιμετώπισαν ορισμένοι καταναλωτές

μπορεί να προκλήθηκαν από ένα πρόβλημα επικοινωνίας, ιδίως μεταξύ της Autogerma και των Ιταλών αντιπροσώπων. Στην επιστολή αυτή επισύναψε αντίγραφο εγκυκλίου που είχε αποστείλει στις 16 Μαρτίου 1995 στους Ιταλούς αντιπροσώπους προς άρση οποιασδήποτε δυνατότητας παρεξηγήσεως.

14. Με την από 2 Μαΐου 1995 επιστολή η Επιτροπή απάντησε στην αναιρεσείουσα ότι η εγκύκλιος της 16ης Μαρτίου 1995 δεν ήρε τα κωλύματα επανεξαγωγής. Αναφέρθηκε σχετικώς σε νέες καταγγελίες Γερμανών και Αυστριακών καταναλωτών.

15. Στις 17 Οκτωβρίου 1995 η Επιτροπή έλαβε απόφαση διατάσσουσα ελέγχους, κατά το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης [6]. Οι έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν στις 23 και 24 Οκτωβρίου 1995 στις εγκαταστάσεις της αναιρεσείουσας και της Audi, καθώς και, στην Ιταλία, στις εγκαταστάσεις της Autogerma και της Auto Brenner SpA στο Bolzano, της Auto Pedross Herbert & Co. στο Silandro, της Dorigoni SpA στο Trento, της Eurocar SpA στο Udine, της IOB Silvano & C. SRL στη Gemona, του Adriano Mansutti στο Tricesimo, του Gunther Rabanser στο Pontegardena, της Mutschlechner SAS στο Brunico και του Franz Nitz στο Vipiteno. Σκοπός των ελέγχων αυτών της Επιτροπής ήταν να διαπιστωθεί αν η αναιρεσείουσα και η Audi είχαν συνάψει συμφωνίες ή εφαρμόσει εναρμονισμένες πρακτικές με την Autogerma και τους αντιπροσώπους τους στην Ιταλία, με σκοπό τη μη πώληση νέων αυτοκινήτων προς καταναλωτές έχοντες την κατοικία τους σε άλλα κράτη μέλη.

16. Βάσει των εγγράφων που βρέθηκαν κατά τους ελέγχους αυτούς, η Επιτροπή έκρινε ότι η αναιρεσείουσα, η Audi και η Autogerma είχαν εφαρμόσει μαζί με τους Ιταλούς αντιπροσώπους τους μια πολιτική στεγανοποιήσεως της αγοράς. Στις 25 Οκτωβρίου 1996 η Επιτροπή απηύθυνε σχετική ανακοίνωση αιτιάσεων στην αναιρεσείουσα και στην Audi.

17. Με την από 18 Νοεμβρίου 1996 επιστολή η αναιρεσείουσα και η Audi ζήτησαν να τους επιτραπεί πρόσβαση στον φάκελο. Το αίτημά τους ικανοποιήθηκε στις 5 Δεκεμβρίου 1996.

18. Στις 19 Δεκεμβρίου 1996 η Autogerma, κατόπιν ρητής αιτήσεως της αναιρεσείουσας, απηύθυνε εγκύκλιο στους Ιταλούς αντιπροσώπους, διευκρινίζοντας ότι οι εξαγωγές προς τελικούς καταναλωτές (ενδεχομένως με την παρεμβολή ενδιαμέσων προσώπων), καθώς και προς αντιπροσώπους μετέχοντες στο δίκτυο διανομής, είναι νόμιμες και, επομένως, δεν επισύρουν κυρώσεις. Η εγκύκλιος αυτή διευκρίνισε, επίσης, ότι η παρεχόμενη στους αντιπροσώπους έκπτωση επί της τιμής πωλήσεως των παραγγελλομένων αυτοκινήτων, γνωστή ως «περιθώριο», καθώς και η καταβολή της πριμοδοτήσεώς τους δεν είχαν καμία εξάρτηση από το αν τα αυτοκίνητα επωλούντο εντός ή εκτός της περιοχής που αφορούσε η σύμβαση.

6 — ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25.

19. Η αναιρεσείουσα και η Audi απέστειλαν στη Επιτροπή τις παρατηρήσεις τους επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων με επιστολή της 12ης Ιανουαρίου 1997.

20. Ανέπτυξαν επίσης την άποψή τους στις αρμόδιες υπηρεσίες της Επιτροπής στο πλαίσιο ακροάσεως που πραγματοποιήθηκε στις 7 Απριλίου 1997.

21. Στις 7 Οκτωβρίου 1997 ο συνήγορος της αναιρεσείουσας είχε, κατόπιν αιτήσεώς του, συνομιλία με τον διευθυντή των εν λόγω υπηρεσιών, η οποία αφορούσε, ιδίως, το ζήτημα αν η Επιτροπή έκρινε ότι είχε τεθεί τέρμα στις διαπιστωθείσες παραβάσεις ή αν θεωρούσε ότι αυτές εξακολουθούσαν.

22. Στις 28 Ιανουαρίου 1998 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 98/273/ΕΚ, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ. Στην απόφαση αυτή ορίζεται ως μόνος αποδέκτης η αναιρεσείουσα και τονίζεται ότι η αναιρεσείουσα είναι υπεύθυνη για τη διαπιστωθείσα παράβαση, επειδή η Audi και η Autogerma είναι θυγατρικές της και επειδή εγνώριζε τις δραστηριότητές τους. Όσον αφορά τους Ιταλούς αντιπροσώπους, στην απόφαση αναφέρεται ότι αυτοί δεν έλαβαν ενεργό μέρος στην παρεμπόδιση της επανεξαγωγής, αλλά ότι αναγκάστηκαν να αποδεχθούν αυτήν την πολιτική, ως θύματα της περιοριστικής πολιτικής που εφάρμοσαν οι κατασκευαστικές εταιρίες και η Autogerma.

23. Όσον αφορά τις προσαπτόμενες πράξεις, η Επιτροπή απαριθμεί σειρά εγγράφων από τα οποία αποδεικνύεται, αφενός, ότι η αναιρεσείουσα και η Audi, με επιλεγμένα μέτρα και χρησιμοποιώντας ίδιους οικονομικούς πόρους και προσωπικό, παρεμπόδισαν την επανεξαγωγή αυτοκινήτων από την Ιταλία προς τη Γερμανία ή άλλα κράτη μέλη και, αφετέρου, ότι, κατόπιν οδηγιών της αναιρεσείουσας και της Audi, η Autogerma προέβη σε αυστηρούς ελέγχους των Ιταλών αντιπροσώπων, προκειμένου να θέσει τέρμα στην πρακτική ορισμένων εξ αυτών οι οποίοι προέβαιναν σε πωλήσεις αυτοκινήτων προς αλλοδαπούς αγοραστές και να επιβάλει αυστηρές κυρώσεις σε ορισμένους εκ των αντιπροσώπων αυτών.

24. Όσον αφορά τα μέτρα που έλαβαν η αναιρεσείουσα και η Audi, η Επιτροπή αναφέρει την εκ μέρους της αναιρεσείουσας εφαρμογή ενός «συστήματος σπαστού περιθωρίου κέρδους» επί των πωλήσεων του νέου αυτοκινήτου Volkswagen Polo στην Ιταλία. Κατά το σύστημα αυτό, αντί της παροχής στον αντιπρόσωπο συνολικής εκπτώσεως 13 % επί της τιμής τιμολογίου για κάθε παραγγελία αυτοκινήτου, του παρέχεται, κατά την έκδοση του τιμολογίου, έκπτωση μόνον 8 %, του χορηγείται δε κατόπιν έκπτωση 5 % μόνον εφόσον το αυτοκίνητο λαμβάνει αριθμό κυκλοφορίας εντός της συμφωνημένης περιοχής του αντιπροσώπου. Κατά την απόφαση, η Audi εφάρμοσε ανάλογο σύστημα για την πώληση του αυτοκινήτου Audi A4 στην Ιταλία. Η Επιτροπή κάνει επίσης λόγο για την εκ μέρους της αναιρεσείουσας και της Audi μείωση των αποθεμάτων των αντιπροσώπων. Το μέτρο αυτό, συνοδευόμενο από μια περιοριστική πολιτική εφοδιασμού, προκάλεσε σημαντική αύξηση των προθεσμιών παραδόσεως και υποχρέωσε ορισμένους πελάτες να ακυρώσουν τις παραγγελίες τους. Εξάλλου, το σύστημα αυτό παρέσχε στην Autogerma τη δυνατότητα να απορρίψει τις προερχόμενες από Γερμανούς αντιπροσώπους αιτήσεις παραδόσεως (διασταυρούμενες παραδόσεις εντός του δικτύου διανομής της

Volkswagen). Η Επιτροπή επικαλείται, επίσης, τις προϋποθέσεις που έθεσαν η Audi και η Autogerma για τον υπολογισμό της τριμηνιαίας πριμοδοτήσεως του 3 %, η οποία καταβάλλεται στους αντιπροσώπους βάσει του αριθμού των πωληθέντων αυτοκινήτων.

25. Μεταξύ των κυρώσεων που επέβαλε η Autogerma στους αντιπροσώπους, η Επιτροπή αναφέρει την καταγγελία ορισμένων συμβάσεων αντιπροσωπείας και την κατάργηση της τριμηνιαίας πριμοδοτήσεως του 3 % για τις πωλήσεως εκτός της συμβατικής περιοχής.

26. Στην απόφαση υπογραμμίζεται ότι τα μέτρα που έλαβαν η αναρεσείουσα, η Audi και η Autogerma για την πλαισίωση των πωλήσεων αυτοκινήτων από τους Ιταλούς αντιπροσώπους αφορούσαν τόσο τις παραδόσεις προς μεταπωλητές μη ανήκοντες στο δίκτυο (στο εξής: μη εγκεκριμένοι μεταπωλητές) όσο και τις πωλήσεις προς τελικούς καταναλωτές και προς αντιπροσώπους της Volkswagen και της Audi με κατοικία ή εγκατάσταση σε άλλα κράτη μέλη πλην της Ιταλίας.

27. Η Επιτροπή παραθέτει, επίσης, έγγραφα από τα οποία αποδεικνύεται ότι τα μέτρα αυτά περιόρισαν πράγματι το εμπόριο μεταξύ, αφενός, της Ιταλίας και, αφετέρου, της Γερμανίας και της Αυστρίας, δεδομένου ότι οι παραγγελίες πολλών πελατών με κατοικία στα δύο τελευταία κράτη μέλη δεν έγιναν δεκτές από τους Ιταλούς αντιπροσώπους.

28. Η Επιτροπή συμπεραίνει ότι τα μέτρα αυτά, τα οποία στο σύνολό τους εντάσσονται στο πλαίσιο της συμβατικής σχέσεως μεταξύ των κατασκευαστών και των Ιταλών αντιπροσώπων του δικτύου τους επιλεκτικής διανομής, μέσω της Autogerma, απορρέουν από συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική και συνιστούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καθόσον μαρτυρούν την εφαρμογή μιας πολιτικής στεγανοποιήσεως της αγοράς. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι τα μέτρα αυτά δεν καλύπτονται από τους κανονισμούς 123/85 και 1475/95, δεδομένου ότι καμία διάταξη αυτών των κανονισμών δεν επιτρέπει την απαλλαγή συμφωνίας αποβλέπουσας στην παρακώλυση των παραλλήλων εξαγωγών εκ μέρους τελικών καταναλωτών, μέσω εξουσιοδοτημένων μεσαζόντων ή άλλων αντιπροσώπων του δικτύου διανομής. Τονίζει, επίσης, ότι αποκλείεται εν προκειμένω η χορήγηση ατομικής απαλλαγής, δεδομένου ότι η αναιρεσείουσα, η Audi και η Autogerma δεν κοινοποίησαν κανένα στοιχείο της συμφωνίας τους με τους αντιπροσώπους και ότι, εν πάση περιπτώσει, η παρακώλυση της επανεξαγωγής συνιστά προσβολή του σκοπού της προστασίας των καταναλωτών που θέτει το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

29. Καθόσον η αναιρεσείουσα και η Audi υπογράμμισαν, με τις παρατηρήσεις τους επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, ότι ορισμένα από τα έγγραφα στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή αποτελούν απλώς εσωτερικές εκθέσεις του ομίλου Volkswagen, οι οποίες αποτελούν έκφραση ενός διαλόγου και, ενίοτε, συγκρούσεων συμφερόντων εντός του ομίλου, η Επιτροπή σημειώνει ότι οι εσωτερικές διαφωνίες του ομίλου δεν έχουν σημασία, δεδομένου ότι ουδόλως μεταβάλλουν το γεγονός ότι η αναιρεσείουσα και οι θυγατρικές της Audi και Autogerma συνήψαν με τους αντιπροσώπους τους συμφωνία ασυμβίβαστη με τους κοινοτικούς κανόνες περί

ανταγωνισμού. Απαντώντας στα επιχειρήματα που προβλήθηκαν επίσης με τις παρατηρήσεις επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, ότι δηλαδή, αφενός, την πλειοψηφία των επανεξαγωγών από την Ιταλία προς τη Γερμανία και την Αυστρία αποτελούν παράνομες παραδόσεις προς μη εξουσιοδοτημένους μεταπωλητές και, αφετέρου, είναι αμελητέες οι πωλήσεις προς ιδιώτες (ενδεχομένως μέσω μεσαζόντων) ή προς άλλους αντιπροσώπους της Volkswagen και της Audi, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι, ακόμα και αν μικρό μόνο μέρος των πωλήσεων που παρεμποδίστηκαν αφορούσε τελικούς καταναλωτές, τους μεσάζοντές τους ή άλλους αντιπροσώπους της Volkswagen και της Audi, εντούτοις επηρεάζεται αισθητά το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και, συνεπώς, στοιχειοθετείται παραβίαση των κοινοτικών κανόνων περί ανταγωνισμού.

30. Με το άρθρο 1 της αποφάσεως η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η αναιρεσείουσα, μαζί με τις θυγατρικές της επιχειρήσεις Audi και Autogerma, «παρέβησαν τις διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, διότι συνήψαν με τους Ιταλούς αντιπροσώπους του δικτύου διανομής συμφωνίες με σκοπό την απαγόρευση ή την παρεμπόδιση των πωλήσεων προς τελικούς καταναλωτές, που ενεργούσαν είτε δι' ίδιον λογαριασμό είτε μέσω μεσαζόντων, και προς άλλους αντιπροσώπους του δικτύου διανομής εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη».

31. Με το άρθρο 2 της αποφάσεως επιβάλλει στην αναιρεσείουσα την υποχρέωση να θέσει τέρμα στις παραβάσεις αυτές, επιβάλλοντάς της να λάβει προς τούτο, μεταξύ άλλων, τα μέτρα που παραθέτει.

32. Με το άρθρο 3 της αποφάσεως η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο 102 000 000 ECU στην αναιρεσείουσα λόγω της βαρύτητας της διαπιστωθείσας παραβάσεως. Ως προς το ζήτημα αυτό η Επιτροπή φρονεί ότι η παρεμπόδιση των παραλλήλων εξαγωγών αυτοκινήτων εκ μέρους τελικών καταναλωτών και των διασταυρούμενων παραδόσεων στο πλαίσιο του δικτύου αντιπροσώπων παρεμποδίζουν τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς, που είναι μία από τις θεμελιώδεις αρχές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθιστώντας τη διαπιστωθείσα παράβαση ιδιαιτέρως σοβαρή. Στη διαπίστωση αυτή προστίθεται το γεγονός ότι οι εφαρμοστέοι σχετικώς κανόνες έχουν ήδη καθοριστεί από πολλών ετών και ότι ο όμιλος Volkswagen κατέχει υψηλότερο μερίδιο αγοράς από όλους τους παραγωγούς αυτοκινήτων στην Κοινότητα. Η Επιτροπή επικαλείται, επίσης, ορισμένα έγγραφα προκειμένου να αποδείξει ότι η αναιρεσείουσα είχε πλήρη συνείδηση ότι η συμπεριφορά της συνιστούσε παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης. Υπογραμμίζει, επίσης, ότι η παράβαση διήρκεσε πλέον των δέκα ετών. Τέλος, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, ως επιβαρυντικό στοιχείο, το ότι η αναιρεσείουσα, αφενός, δεν ήρε τα επικρινόμενα μέτρα, παρά το ότι της απέστειλε δύο επιστολές το 1995, με τις οποίες της επεσήμαινε ότι η παρεμπόδιση ή ο περιορισμός των παραλλήλων εξαγωγών από την Ιταλία συνιστά παραβίαση των κανόνων περί ανταγωνισμού, και, αφετέρου, εκμεταλλεύθηκε την υφιστάμενη εξάρτηση μεταξύ του κατασκευαστή και των αντιπροσώπων του, η οποία απετέλεσε, εν προκειμένω, για πολλούς διανομείς, πηγή σημαντικής μειώσεως του κύκλου εργασιών τους. Στην απόφαση

διευκρινίζεται σχετικώς ότι η αναιρεσείουσα, η Audi και Autogerma απείλησαν περισσότερους από πενήντα αντιπροσώπους ότι θα καταγγείλουν τη σύμβασή τους σε περίπτωση που αυτοί συνεχίσουν να πωλούν αυτοκίνητα σε αλλοδαπούς πελάτες, μάλιστα δε κατάγγειλαν πράγματι δώδεκα συμβάσεις αντιπροσωπείας, θέτοντας σε κίνδυνο την ύπαρξη των αντιστοίχων επιχειρήσεων.

33. Η απόφαση κοινοποιήθηκε στην αναιρεσείουσα στις 5 Φεβρουαρίου 1998.

34. Στις 2 Μαρτίου 1998 η αναιρεσείουσα ενημέρωσε την Επιτροπή για τα μέτρα που έλαβε προς εκτέλεση του άρθρου 2 της αποφάσεως και τη ρώτησε αν αυτά ανταποκρίνονται πράγματι στα προβλεπόμενα από το εν λόγω άρθρο μέτρα.

35. Στις 27 Μαρτίου 1998 η Επιτροπή απάντησε ότι τα μέτρα αυτά είναι ουσιαστικώς σύμφωνα προς εκείνα τη λήψη των οποίων επιβάλλει η απόφαση.

36. Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 8 Απριλίου 1998 η αναιρεσείουσα άσκησε προσφυγή ακυρώσεως.

37. Κατόπιν της προφορικής και της έγγραφης διαδικασίας, κατά τις οποίες οι διάδικοι κλήθηκαν, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, να απαντήσουν σε γραπτές ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα, το Πρωτοδικείο εξέδωσε απόφαση με το ακόλουθο διατακτικό:

«1) Ακυρώνει την απόφαση 98/273/ΕΚ της Επιτροπής, της 28ης Ιανουαρίου 1998, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.733 — VW), καθόσον δι' αυτής διαπιστώνεται ότι:

α) το σύστημα σπαστού περιθωρίου και η καταγγελία ορισμένων συμβάσεων αντιπροσωπείας, ως κύρωση, συνιστούν μέτρα ληφθέντα προς παρεμπόδιση των επανεξαγωγών αυτοκινήτων Volkswagen και Audi από την Ιταλία, εκ μέρους τελικών καταναλωτών και αντιπροσώπων της Volkswagen και της Audi σε άλλα κράτη μέλη·

β) η παράβαση δεν είχε παύσει πλήρως κατά την περίοδο από 1ης Οκτωβρίου 1996 μέχρι την έκδοση της αποφάσεως.

2) Μειώνει σε 90 000 000 ευρώ το ποσό του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με το άρθρο 3 της προσβαλλομένης αποφάσεως.

3) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.

4) Η προσφεύγουσα φέρει τα δικαστικά της έξοδα και το 90 % των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή.

5) Η Επιτροπή φέρει το 10 % των δικαστικών της εξόδων.»

38. Στις 14 Σεπτεμβρίου 2000 η Volkswagen υπέβαλε την παρούσα αίτηση αναιρέσεως. Με το υπόμνημα αντικρούσεως της 29ης Νοεμβρίου 2000, η Επιτροπή υπέβαλε αντίθετη αίτηση αναιρέσεως.

Η υποθέση ανατέθηκε στο έκτο τμήμα του Δικαστηρίου.

Η επ' ακροατηρίου συζήτηση επί της αιτήσεως αναιρέσεως, κατά την οποία η Volkswagen και η Επιτροπή διατύπωσαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους, διεξήχθη στις 27 Ιουνίου 2002.

III — Εξέταση της κύριας αιτήσεως αναιρέσεως

39. Η Volkswagen προβάλλει εννέα λόγους αναιρέσεως.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως: παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του καθεστώτος χορηγήσεως πριμοδοτήσεων

40. Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά τον χαρακτηρισμό του «κανόνα του 15 %», κατά τον οποίο τόσον οι πωλήσεις εντός της συμφωνημένης περιοχής όσο και οι πωλήσεις εκτός της συμφωνημένης περιοχής λαμβάνονταν μεν υπόψη για την καταβολή στους αντιπροσώπους της πριμοδοτήσεως, η οποία μπορούσε να ανέλθει στο 3 %, οι δεύτερες όμως μέχρι ενός ανωτάτου ορίου 15 % του συνόλου των πραγματοποιηθεισών πωλήσεων. Κατά τη σκέψη 49 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η εφαρμογή του κανόνα αυτού, στο μέτρο που περιόριζε τις δυνατότητες των τελικών καταναλωτών και των αντιπροσώπων από άλλα κράτη μέλη να αγοράζουν αυτοκίνητα στην Ιταλία, ευνοούσε τη στεγανοποίηση των αγορών, κατάσταση η οποία δεν καλύπτεται από τον κανονισμό 123/85 και είναι αντίθετη προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Σύμφωνα, πάντοτε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η παράβαση αυτή υφίσταται ακόμη και ελλείψει οποιασδήποτε άλλης διαπιστώσεως αντίθετης προς τον ανταγωνισμό συμπεριφοράς της οικείας επιχειρήσεως, όπως συνέβαινε μεταξύ 1988 και 1992.

41. Κατά τη Volkswagen, ο κανόνας του 15 % δεν είναι αντίθετος προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, εφόσον η πώληση που πραγματοποιείται εκτός της συμφωνημένης περιοχής συνεπάγεται λιγότερες δαπάνες για τον πωλητή από την πώληση που πραγματοποιείται εντός της περιοχής αυτής. Η εν λόγω εξοικονόμηση δαπανών οφείλεται στην έλλειψη τόσο των εξόδων διαφημίσεως, τα οποία απαγορεύονταν συμβατικώς εκτός της περιοχής εκάστου αντιπροσώπου, όσο και των δαπανών που προκαλεί η εξυπηρέτηση των πελατών και οι υπηρεσίες μετά την πώληση. Η απώλεια της πριμοδοτήσεως αντισταθμίζεται από ανάλογο πλεονέκτημα. Κατά συνέπεια, εφόσον η απώλεια αυτή είναι οικονομικώς ουδέτερη και δεν μπορεί, επομένως, να συνεπάγεται περιορισμό του ανταγωνισμού, συνάδει προς το άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ.

42. Εν πάση περιπτώσει, κατά την αναιρεσείουσα, ο κανόνας του 15 % εμπίπτει στην απαλλαγή που χορήγησε ο κανονισμός 123/85. Η πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού ορίζει τις συμβάσεις που αφορά η εξαίρεση ως εκείνες με τις οποίες «ο συμβαλλόμενος προμηθευτής αναθέτει στο συμβαλλόμενο πωλητή την προώθηση της διανομής και της εξυπηρέτησης πελατών πριν και μετά την πώληση ορισμένων προϊόντων του τομέα των αυτοκινήτων οχημάτων *σε καθορισμένη περιοχή* και με τις οποίες συμφωνίες ο προμηθευτής αναλαμβάνει, έναντι του διανομέα, την υποχρέωση να προμηθεύει τα προϊόντα της συμφωνίας, *στη συμφωνημένη περιοχή*, μόνο στο διανομέα ή, πέραν του διανομέα, μόνο σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων του δικτύου διανομής, με σκοπό τη μεταπώλησή τους» [7]. Επιπλέον, κατά την ένατη αιτιολογική σκέψη, «[ο]ι περιορισμοί που επιβάλλονται στις δραστηριότητες του διανομέα έξω από τη συμφωνημένη περιοχή τον αναγκάζουν να εξασφαλίσει καλύτερα τη διανομή και την εξυπηρέτηση των πελατών μέσα σε μια συμφωνημένη και ελεγχόμενη περιοχή, να γνωρίζει την αγορά με τρόπο που προσεγγίζει τις απόψεις του καταναλωτή και να κατευθύνει την προσφορά του σε συνάρτηση με τις ανάγκες».

43. Πάντως, κατά την αναιρεσείουσα, ο σκοπός του κανόνα του 15 % είναι σύμφωνος προς αυτές τις αιτιολογικές σκέψεις, εφόσον με τον εν λόγω κανόνα επιδιώκεται να ασχολείται ο αντιπρόσωπος κατά προτεραιότητα με τους πελάτες που βρίσκονται στο έδαφός του, έναντι των οποίων αναλαμβάνει ιδιαίτερη ευθύνη. Τέλος, η αναιρεσείουσα υπογραμμίζει ότι, εν πάση περιπτώσει, η πριμοδότηση αντιπροσωπεύει ένα σχετικά μικρό ποσοστό του συνόλου της αμοιβής και ότι καταβαλλόταν πράγματι στην πλειονότητα των περιπτώσεων (μέχρι το 15 % του συνόλου των πωλήσεων).

44. Κατά την αναιρεσείουσα, το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη τις περιστάσεις αυτές στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

45. Η Επιτροπή προσάπτει στην αναιρεσείουσα ότι περιορίστηκε να επαναλάβει, σχεδόν κατά λέξη, τα επιχειρήματα που ανέπτυξε με το δικόγραφο της προσφυγής της, χωρίς να επικρίνει τη συλλογιστική των δικαστών της ουσίας. Ζητεί, κατά συνέπεια, να κριθεί ο λόγος αυτός αναιρέσεως προδήλως απαράδεκτος.

46. Επικουρικώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ο κανόνας του 15 % συνέβαλε στη στεγανο-

7 — Η υπογράμμιση είναι της αναιρεσείουσας.

ποίηση των αγορών, πράγμα στο οποίο αποσκοπούσε, και ότι, επομένως, δεν μπορούσε να τύχει απαλλαγής.

47. Φρονώ ότι ο υπό εξέταση λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτος. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δέχεται, στη σκέψη 49, ότι, «καίτοι ο κανονισμός 123/85 παρέχει στους κατασκευαστές σημαντικά μέσα προστασίας των δικτύων τους, εντούτοις δεν τους επιτρέπει να στεγανοποιούν τις αγορές». Από το χωρίο αυτό συνάγεται ότι οι δικαστές της ουσίας έλαβαν υπόψη το γεγονός ότι ο κανονισμός 123/85 παρείχε κατ' εξαίρεση ορισμένες δυνατότητες στους κατασκευαστές, αλλά ότι δεν επέτρεπε την παράβαση ενός από τα θεμελιώδη αξιώματα της κοινής αγοράς, το οποίο, σύμφωνα με τη σχεδόν τελετουργική διατύπωση της νομολογίας του Δικαστηρίου, απαγορεύει τη στεγανοποίηση των αγορών μεταξύ κρατών μελών, η οποία εμποδίζει την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκεται με τη Συνθήκη [8].

48. Η αναιρεσείουσα προσπαθεί, με τους επαναλαμβανόμενους ισχυρισμούς της, να αποδείξει ότι ο κανόνας του 15 % είναι δικαιολογημένος και ότι έχει ουδέτερες συνέπειες στην κατάσταση του ανταγωνισμού των διαφόρων αντιπροσώπων (εννοείται στο εσωτερικό συγκεκριμένης εθνικής αγοράς), πλην όμως οι ισχυρισμοί αυτοί ουδόλως επηρεάζουν τη θεμελιώδη για τον συλλογισμό των δικαστών της ουσίας διαπίστωση ότι το καθεστώς αυτό ήταν κατάλληλο να ευνοήσει τη στεγανοποίηση των αγορών των κρατών μελών. Υπό τις συνθήκες αυτές, ενδείκνυται να υπομνησθεί ότι δεν πληροί τις επιταγές του άρθρου 51 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου η αίτηση αναιρέσεως που περιορίζεται στην επανάληψη ή στην κατά γράμμα παράθεση των λόγων και επιχειρημάτων που έχουν ήδη προβληθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου, διότι αυτή η αίτηση αναιρέσεως αποτελεί στην πραγματικότητα αίτηση για απλή επανεξέταση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πράγμα που ματαιώνει τον ίδιο τον σκοπό του εν λόγω εκτάκτου ενδίκου βοηθήματος. Η επιταγή αυτή δεν εμποδίζει φυσικά τον αναιρεσείοντα να επαναλάβει προηγούμενα επιχειρήματα προκειμένου να αμφισβητήσει την ερμηνεία ή την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο [9]. Όπως κατέδειξα ανωτέρω, τούτο δεν συμβαίνει στην υπό κρίση υπόθεση.

49. Επομένως, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να κριθεί απαράδεκτος.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως: παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των μέτρων ποσοστώσεως ως συμφωνίας

50. Η αναιρεσείουσα δεν προσβάλλει αφεαυτής την πραγματική διαπίστωση των

8 — Βλ., μεταξύ πολλών άλλων, τις αποφάσεις της 30ής Ιουνίου 1965, 56/65, Société technique minière (Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 313), της 17ης Οκτωβρίου 1972, 8/72, Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 223, σκέψη 29), της 11ης Ιουλίου 1985, 42/84, Remia κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 2545, σκέψη 22), και της 18ης Ιουνίου 1998, C-35/96, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 1998, σ. I-3851, σκέψη 48).

9 — Βλ. ειδικότερα τις αποφάσεις της 13ης Ιουλίου 2000, C-210/98 P, Salzgitter κατά Επιτροπής (Συλλογή 2000, σ. I-5843, σκέψεις 42 και 43), και της 16ης Μαΐου 2002, C-321/99 P, ARAP κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-4287, σκέψεις 48 και 49).

δικαστών της ουσίας ότι η Volkswagen εφάρμοσε στρατηγική ποσοστώσεων που αποσκοπούσε ρητώς στον περιορισμό του συνόλου των επανεξαγωγών από την Ιταλία. Αντιθέτως, αμφισβητεί ότι τα εν λόγω περιοριστικά μέτρα μπορούν να αποτελέσουν — για να εμπίπτουν, ως συμφωνίες, στο άρθρο 81 ΕΚ — «ένα σύμπλεγμα διαρκών εμπορικών σχέσεων διεπομένων από προϋφιστάμενη γενική συμφωνία» υπό την έννοια των αποφάσεων της 17ης Σεπτεμβρίου 1985, 25/84 και 26/84, Ford κατά Επιτροπής [10], και της 24ης Οκτωβρίου 1995, C-70/93, Bayerische Motorenwerke [11].

51. Η Volkswagen θεωρεί ότι, στην υπόθεση Ford κατά Επιτροπής, ο αποκλεισμός εκ μέρους του κατασκευαστή ορισμένων τύπων οχημάτων από τις σχέσεις του με τους διανομείς στηριζόταν άμεσα στη σύμβαση αποκλειστικής αντιπροσωπείας, η οποία επεφύλασσε ρητώς στον κατασκευαστή την ευχέρεια να καθορίζει τα μοντέλα που θα προμήθευε. Στην απόφαση Bayerische Motorenwerke, οι επίδικοι περιορισμοί οφείλονταν σε μια εγκύκλιο που είχε αποσταλεί στους διανομείς, η οποία παρέπεμπε κατ' επανάληψη στη σύμβαση αποκλειστικής αντιπροσωπείας. Το γεγονός αυτό δικαιολογεί το ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι υπήρχε συμφωνία υπό την έννοια του άρθρου 81 ΕΚ, εφόσον η εγκύκλιος αποτελούσε τμήμα ενός πλέγματος διαρκών εμπορικών σχέσεων διεπομένων από ορισμένη συμφωνία.

52. Κατά την αναιρεσείουσα, τα πραγματικά περιστατικά είναι διαφορετικά στην υπό κρίση υπόθεση. Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η σύμβαση αποκλειστικής αντιπροσωπείας είχε προβλέψει τον καθορισμό ποσοστώσεων, δηλαδή την παράδοση λιγότερων οχημάτων από όσα ζητούν οι αντιπρόσωποι, δεν παρείχε στον κατασκευαστή το δικαίωμα να εμποδίσει τις επανεξαγωγές. Δυνάμει της συμβάσεως, οι διανομείς είχαν την ευχέρεια να πωλούν τα παραδοθέντα οχήματα τόσο στους καταναλωτές όσο και σε άλλους αλλοδαπούς αντιπροσώπους. Κατά συνέπεια, η περιοριστική πρακτική που διαπίστωσαν οι δικαστές της ουσίας δεν καλύπτεται από τη σύμβαση, οπότε συνιστά μονομερές μέτρο, ξένο προς το άρθρο 81 ΕΚ.

53. Η ευρεία ερμηνεία της έννοιας της συμφωνίας, την οποία υιοθέτησε το Πρωτοδικείο, συνεπάγεται, κατά τη Volkswagen, την άμβλυνση των ορίων μεταξύ των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, καθόσον έτσι το άρθρο 81 ΕΚ μπορεί να απαγορεύει κάθε συμπεριφορά που περιορίζει τον ανταγωνισμό. Η Volkswagen επικαλείται, τέλος, την απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Οκτωβρίου 2000, T-41/96, Bayer κατά Επιτροπής [12], με την οποία τονίζεται ότι η εφαρμογή του άρθρου 81 ΕΚ προϋποθέτει τη συναίνεση των μερών.

54. Πρέπει να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι το άρθρο 81 ΕΚ ορίζει ότι είναι ασυμβίβαστες προς την κοινή αγορά και απαγορεύονται οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν *ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα* την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού. Δεν πρέπει να λησμονείται επίσης ότι οι δικαστές της ουσίας έκριναν ότι έχει αποδειχθεί ότι εφαρμόστηκε μια στρατηγική ποσοστώσεων ως προς τον εφοδιασμό των Ιταλών αντιπροσώπων, με σκοπό να περιοριστούν οι

10 — Συλλογή 1985, σ. 2725, σκέψη 21.

11 — Συλλογή 1995, σ. I-3439, σκέψεις 15 και 16.

12 — Συλλογή 2000, σ. II-3383.

επανεξαγωγές από την Ιταλία [13], καθώς και ότι η πολιτική αυτή μπόρεσε να επιβληθεί δυνάμει της συμβάσεις αποκλειστικής αντιπροσωπείας [14]. Επομένως, για να στοιχειοθετηθεί η παράβαση της εναρμονισμένης πρακτικής, αρκεί ότι, βάσει της συμβάσεως αποκλειστικής αντιπροσωπείας, κατέστη δυνατόν να περιοριστούν οι παραδόσεις και ότι ο περιορισμός αυτός είχε *ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα* την παρεμπόδιση του ενδοκοινοτικού ανταγωνισμού. Επομένως, η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας δεν μπορεί να κλονίσει τη συλλογιστική του Πρωτοδικείου.

55. Στη συνέχεια, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, ούτε στις προπαρατεθείσες υποθέσεις Ford κατά Επιτροπής και Bayerische Motorenwerke οι αντίστοιχες συμβάσεις αποκλειστικής αντιπροσωπείας επέτρεπαν στον κατασκευαστή να επιβάλλει ειδικούς περιορισμούς στις εξαγωγές, πράγμα το οποίο δεν εμπόδισε το Δικαστήριο να κρίνει ότι έχει εφαρμογή το πρώην άρθρο 85 της Συνθήκης. Στη δεύτερη από τις υποθέσεις αυτές, η παραπομπή που γίνεται από την εγκύκλιο στη βασική σύμβαση μνημονεύεται απλώς χάριν πληρότητας και δεν καθιστά εμφανή τον χαρακτήρα αποφάσεως που η αναιρεσείουσα αποδίδει στο έγγραφο αυτό. Τέλος, η απόφαση του Πρωτοδικείου Bayer κατά Επιτροπής αναφέρεται σε μία απόφαση του Δικαστηρίου της 12ης Ιουλίου 1979, 32/78 και 36/78 έως 82/78, BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής [15], όπου διευκρινίζεται ότι μια εκ πρώτης όψεως μονομερής πράξη πρέπει να θεωρηθεί ως συμφωνία, όταν οι αποδέκτες της υιοθετούν συμπεριφορά που εκφράζει τη συναίνεσή τους [16]. Η περίπτωση αυτή προστίθεται — χωρίς να την αντικαθιστά — στην περίπτωση που αφορούν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις Ford κατά Επιτροπής και Bayerische Motorenwerke, οι οποίες είναι, εξάλλου, χρονικά μεταγενέστερες. Το αποτέλεσμα της συγκεκριμένης αναλύσεως στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο στην υπόθεση Bayer κατά Επιτροπής αποτελεί το αντικείμενο αιτήσεως αναιρέσεως που άσκησε η Επιτροπή και η οποία εκκρεμεί ακόμη.

56. Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων αυτών, προτείνω να απορριφθεί ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως ως αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως: παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 5, στοιχείο α; του κανονισμού 17 όσον αφορά το γεγονός ότι το καθεστώς των προμοδοτήσεων ελήφθη υπόψη για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου

57. Το Πρωτοδικείο έκρινε ότι ο κανόνας του 15 %, που θεσπίστηκε το 1988 και ως προς τον οποίο έχει αποδειχθεί ότι είναι αντίθετος προς τον ανταγωνισμό, μπορούσε να ληφθεί υπόψη ενόψει του καθορισμού του προστίμου για το διάστημα 1993 έως 1996 [17]. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Πρωτοδικείο είχε απορρίψει τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας ότι ο κανόνας αυτός είχε κοινοποιηθεί με έγγραφο της 20ής Ιανουαρίου 1988, στο οποίο είχε επισυναφθεί το υπόδειγμα της λεγόμενης «convenzione B», και ότι μπορούσε, επομένως, να τύχει της απαλλαγής από το πρόστιμο την οποία προ-

13 — Σκέψεις 79 και 88 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

14 — Σκέψη 236 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

15 — Συλλογή τόμος 1979/11, σ. 177.

16 — Σκέψεις 28 έως 30 της αποφάσεως BMW Belgium κ.λπ. κατά Επιτροπής.

17 — Σκέψη 344 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

βλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17.

58. Στο πλαίσιο αυτού του λόγου αναιρέσεως, η Volkswagen αναφέρεται εκ νέου στο έγγραφο του 1988 επιμένοντας ότι πρέπει να χαρακτηρισθεί ως επίσημη κοινοποίηση υπό το πρίσμα της τότε εφαρμοστέας ρυθμίσεως, δηλαδή του κανονισμού 27 της Επιτροπής [18], όπως τροποποιήθηκε.

59. Το σκέλος αυτό του τρίτου λόγου αναιρέσεως είναι προδήλως αλυσιτελές. Όπως προκύπτει με απόλυτη σαφήνεια από τη σκέψη 343 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως («Ανεξαρτήτως του αν η ανακοίνωση της convenzione B συνιστά ή όχι κοινοποίηση κατά την έννοια του άρθρου 17, [...]»), το Πρωτοδικείο, εξετάζοντας αν πρέπει να εφαρμοστεί το άρθρο 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17, δεν έλαβε υπόψη τον χαρακτήρα που πρέπει να αποδοθεί στο έγγραφο της 20ής Ιανουαρίου 1988. Αντιθέτως, οι δικαστές της ουσίας επιβεβαίωσαν την απόρριψη του αιτήματος απαλλαγής από το πρόστιμο του άρθρου 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17 για την περίοδο από το 1993 έως το 1996, με το αιτιολογικό ότι οι δραστηριότητες που αποτέλεσαν το αντικείμενο της κοινοποιήσεως υπερέβησαν τα όρια των δραστηριοτήτων που περιγράφονταν σ' αυτήν. Αφενός, κατά την περίοδο αυτή, ο κανόνας του 15 % είχε συνδυασθεί — και επομένως ενισχυθεί — με άλλα μέτρα παρεμποδίσεως των επανεξαγωγών· αφετέρου, κατά την περίοδο αυτή, ο κανόνας του 15 % ερμηνεύθηκε και εφαρμόστηκε υπό ευρεία έννοια, δηλαδή ως κανόνας απαγορεύων οποιαδήποτε πώληση εκτός της συμφωνημένης περιοχής πέραν του 15 % του συνόλου των πραγματοποιουμένων πωλήσεων.

60. Η αναιρεσείουσα αντιτάσσει ότι, λαμβανομένου υπόψη του γράμματος της διατάξεως, η απαλλαγή από το πρόστιμο του άρθρου 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', εφαρμόζεται στις δραστηριότητες που έχουν κοινοποιηθεί προσηκόντως *στο μέτρο* που εμπίπτουν στα όρια της κοινοποιηθείσας δραστηριότητας. Δεν συμφωνώ με την εν λόγω ερμηνεία του κειμένου. Από σημασιολογικής απόψεως, οι σύνδεσμοι που χρησιμοποιούνται στο κείμενο της εν λόγω διατάξεως στις κυριότερες γλώσσες επιτρέπουν, και μάλιστα επιβάλλουν, την υποθετική έννοια («pour autant», «soweit», «provided», «nella mesura», «siempre que»). Από τελολογικής απόψεως, συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής ότι είναι τεχνητή η απόπειρα να κατατμηθεί αυτή η συνολική συμπεριφορά, που χαρακτηρίζεται από ένα και τον αυτό σκοπό [19].

61. Κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί, εν μέρει ως αλυσιτελής και εν μέρει ως αβάσιμος.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως: παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 όσον αφορά τον προσδιορισμό της παράνομης συμπεριφοράς

62. Το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 παρέχει στην Επιτροπή τη δυνα-

18 — Πρώτος κανονισμός εφαρμογής του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 34).

19 — Με αναφορά στη σκέψη 234 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

τότητα να επιβάλλει πρόστιμα των οποίων το ύψος μπορεί να ανέλθει στο 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο, όταν η επίμαχη επιχείρηση ενήργησε εκ προθέσεως ή εξ αμελείας.

63. Η σκέψη 334 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως επιβεβαιώνει ότι η εκτίμηση της Επιτροπής ότι η παράβαση διαπράχθηκε εκ προθέσεως και όχι εξ αμελείας αποδεικνύεται πλήρως δικαιολογημένη. Προς τούτο, παραπέμπει στο σημείο 214 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως της Επιτροπής, στην οποία παρατίθενται αποσπάσματα ορισμένων εγγράφων, όπου οι διάφοροι υπεύθυνοι της επιχειρήσεως εκφράζουν τους φόβους τους μήπως διενεργήσουν πράξεις αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού. Πάντως, με τον τέταρτο αυτόν λόγο αναιρέσεως, η Volkswagen αμφισβητεί τη μέθοδο που χρησιμοποίησε η Επιτροπή — και επιβεβαίωσαν οι δικαστές της ουσίας — για να αποδείξει ότι η συμπεριφορά της ενείχε πρόθεση. Κατά την αναιρεσείουσα, θα υπήρχε εκ προθέσεως παράβαση μόνον εάν οι διάφοροι εκφραστές των απόψεων που παρατίθενται στο σημείο 214 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως μπορούσαν να ενεργήσουν ως ένα μόνον φυσικό πρόσωπο το οποίο διαπράττει αντικειμενικά την παράβαση και, υποκειμενικά, το πράττει εκ προθέσεως.

64. Κατά την αναιρεσείουσα, ούτε η Επιτροπή ούτε το Πρωτοδικείο μερίμνησαν στην παρούσα υπόθεση να εξακριβώσουν αν οι συγκεκριμένοι υπεύθυνοι των παραβάσεων ενήργησαν εκ προθέσεως. Κατά τη μέθοδο αυτή, στοιχειοθετείται η εκ προθέσεως διάπραξη της παραβάσεως, αν ορισμένα πρόσωπα σε μία επιχείρηση διαπράττουν αντικειμενικά την παράβαση, ενώ άλλα, που ανήκουν, για παράδειγμα, στην νομική υπηρεσία της, έχουν επίγνωση του παράνομου χαρακτήρα των δραστηριοτήτων αυτών, δηλαδή δεν λαμβάνεται υπόψη η αρχή του ποινικού δικαίου περί ενοχής που έχει εφαρμογή στην εν λόγω κατηγορία υποθέσεων και απαιτεί τον καταλογισμό στο ίδιο πρόσωπο της παράνομης συμπεριφοράς και του υποκειμενικού στοιχείου. Στην περίπτωση επιχειρήσεως, η αρχή αυτή απαιτεί τουλάχιστον να μπορεί να καταλογιστεί στην επιχείρηση ελλιπής οργάνωση ή παράβαση της υποχρεώσεως επιμέλειας που υπέχει.

65. Δεν μπορώ να αντιληφθώ ακριβώς σε τι αποσκοπεί αυτός ο λόγος αναιρέσεως. Αν γίνει δεκτός ο συλλογισμός της αναιρεσείουσας, δεν χρειάζεται να τροποποιηθεί σημαντικά η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, εκτός αν υποστηριχθεί ότι η επικρινόμενη συμπεριφορά δεν μπορεί να χαρακτηρισθεί ούτε ως αμελής. Πράγματι, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 απαιτεί την εκ προθέσεως ή εξ αμελείας παράβαση ως εναλλακτικές προϋποθέσεις για την επιβολή προστίμων, το ύψος των οποίων, κατά την ίδια πάντοτε διάταξη, αποτελεί συνάρτηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και της διάρκειάς της. Εν πάση περιπτώσει, δεν συμφωνώ με την ανάλυση της αναιρεσείουσας.

66. Γενικώς, όπως παραδέχεται η ίδια η αναιρεσείουσα, δεν είναι δυνατή η *συνολική* μεταφορά στο δίκαιο του ανταγωνισμού όλων των εγγυήσεων που έχουν διαμορφωθεί στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου, το οποίο φέρει αντιμέτωπους, αφενός, το κράτος τιμωρό και, αφετέρου, τον ιδιώτη που φέρεται ως δράστης της παραβάσεως. Οι εν λόγω εγγυήσεις σκοπούν ακριβώς να αντισταθμίσουν αυτή την έλλειψη ισορροπίας δυνάμεων. Στον τομέα του ελεύθερου ανταγωνισμού, οι παράμετροι αυτές έχουν μετα-

βληθεί, καθόσον επιδιώκεται η προστασία του συνόλου των ομάδων καταναλωτών, τις οποίες δημιουργεί η κοινωνία, έναντι ορισμένων ισχυρών φορέων που διαθέτουν σημαντικά μέσα. Η αναγνώριση σ' αυτούς τους δράστες παραβάσεων των ιδίων δικονομικών εγγυήσεων που αναγνωρίζονται στον ενδεέστερο ιδιώτη όχι μόνον θα ήταν ειρωνεία, αλλά θα υποδήλωνε, ως προς την ουσία, μείωση της προστασίας, εν προκειμένω οικονομικής, του ατόμου, το οποίο κυρίως υφίσταται τις συνέπειες των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό ενεργειών. Θεωρώ, επομένως, ότι είναι σημαντικό οι κανόνες διαδικασίας να προσαρμόζονται στον ειδικό τομέα του ανταγωνισμού. Οι κανόνες περί αποδείξεως βάσει ενδείξεων, για παράδειγμα, πρέπει να εφαρμόζονται λιγότερο αυστηρά, αφού, σε πολλές περιπτώσεις, μόνον η μέθοδος αυτή παρέχει τη δυνατότητα να αποκαλυφθεί η πρόθεση διαπράξεως παραβάσεως.

67. Βάσει του σχήματος αυτού, η αναιρεσείουσα δεν φαίνεται να απαιτεί ευνοϊκότερη μεταχείριση από αυτήν που επιφυλάσσεται, στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας, σε οποιοδήποτε φυσικό πρόσωπο. Η συλλογιστική αυτή είναι άκρως επισφαλής. Εάν, για να στοιχειοθετηθεί παράβαση, έπρεπε πράγματι να προσδιοριστεί, εντός της επιχειρήσεως, το ή τα πρόσωπα στα οποία μπορεί να καταλογιστεί τόσο η παράνομη συμπεριφορά όσο και η πρόθεση ή η αμέλεια, το νομικό πρόσωπο δεν θα τελούσε σε καθεστώς ισότητας με το φυσικό πρόσωπο: στο πρώτο θα αναγνωριζόταν σχεδόν πλήρης ατιμωρησία, εφόσον θα αρκούσε, για να καταρριφθεί κάθε κατηγορία, οι εντολές εκτελέσεως να προέρχονται πάντοτε από πρόσωπα που στερούνται ειδικών νομικών γνώσεων.

68. Τα ανωτέρω αρκούν για τη συγκεκριμένη εκτίμηση του εν λόγω επιχειρήματος. Η αναιρεσείουσα επικρίνει με εμμονή το γεγονός ότι, εν προκειμένω, η απόδειξη της προθέσεως στηρίζεται στις ενέργειες ορισμένων προσώπων και στις δηλώσεις ορισμένων άλλων. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση όμως δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια αυτή. Στη σκέψη 334 αναφέρεται, όσο το δυνατόν σαφέστερα, ότι η αναιρεσείουσα έλαβε μέτρα αποβλέποντα στη στεγανοποίηση μιας εθνικής αγοράς, ότι η συμπεριφορά αυτή είναι προδήλως αντίθετη προς τους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού και ότι, επομένως, η αναιρεσείουσα δεν μπορούσε να αγνοεί ότι με τη συμπεριφορά της παρέβαινε τους κανόνες αυτούς. Η μεθοδολογία αυτή δεν έχει καμία σχέση με τη σύνδεση διάσπαρτων ευθυνών, αλλά επιδιώκει να καταλογίσει συμπεριφορά και πρόθεση στην ίδια την ενδιαφερόμενη επιχείρηση. Επομένως, οι αιτιάσεις που διατυπώνονται στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως είναι ανενεργές.

69. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο θα πρέπει να καταλήξει στην απόρριψη του τέταρτου λόγου αναιρέσεως, που είναι και αυτός αβάσιμος.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως: διαστρέβλωση των περιστατικών που στοιχειοθετούν την παράβαση

70. Η αναιρεσείουσα εκθέτει ότι η Επιτροπή στήριξε την απόφασή της στη συνολική

εκτίμηση τουλάχιστον έξι μορφών συμπεριφοράς αντίθετων προς τον ανταγωνισμό, οι οποίες αφορούσαν την πολιτική περιθωρίου, την πολιτική πριμοδοτήσεως, τον περιορισμό των παραδόσεων στην ιταλική αγορά, τον περιορισμό των παραδόσεων εντός του δικτύου διανομής, την καταγγελία των συμβάσεων και τις δηλώσεις περί αναλήψεως υποχρεώσεως. Όλες οι συμπεριφορές αυτές, θεωρούμενες συνολικώς, συνιστούν ενιαία παράβαση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Οι δικαστές της ουσίας, καθόσον έκριναν μεν ότι δύο από αυτές τις μορφές συμπεριφοράς δεν είχαν αποδειχθεί (δηλαδή αυτές που αφορούν την πολιτική περιθωρίου και την καταγγελία των συμβάσεων), θεώρησαν δε ότι στοιχειοθετούνταν εντούτοις η παράβαση, απομακρύνθηκαν από τα πραγματικά περιστατικά, όπως είχαν διαπιστωθεί από την Επιτροπή.

71. Αυτός ο λόγος αναιρέσεως στερείται ερείσματος. Τα πραγματικά περιστατικά που αξιολογεί η Επιτροπή, και στη συνέχεια το Πρωτοδικείο, είναι ακριβώς τα ίδια. Για τον ορθό νομικό χαρακτηρισμό τους, ως πολλαπλών παραβάσεων, διαρκούς παραβάσεως ή κατ'ιδέαν συρροής παραβάσεων, οι δικαστές της ουσίας έχουν πλήρη ελευθερία, ιδίως στον τομέα του δικαστικού ελέγχου των κυρώσεων για παράβαση των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού, στο πλαίσιο του οποίου διαθέτουν την πλήρη δικαιοδοσία που τους αναγνωρίζουν τα άρθρα 220 ΕΚ και 17 του κανονισμού 17.

72. Πρέπει να απορριφθεί και αυτός ο λόγος αναιρέσεως, ο οποίος είναι προδήλως αβάσιμος.

Επί του έκτου λόγου αναιρέσεως: προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως όσον αφορά ορισμένες καταγγελίες ιδιωτών

73. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι προσέβαλε τα δικαιώματά της άμυνας, καθόσον στηρίχθηκε σε αποδεικτικά στοιχεία που δεν της είχαν κοινοποιηθεί κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας και τα οποία, κατά το στάδιο της ένδικης διαδικασίας, της κοινοποιήθηκαν για πρώτη φορά μετά τη λήξη της έγγραφης διαδικασίας, ενώ δεν της δόθηκε αρκετός χρόνος κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση για να τα σχολιάσει προσηκόντως. Συγκεκριμένα, η Volkswagen αναφέρεται στο σύνολο των πλέον των εξήντα επιστολών ή τηλεομοιοτυπιών, που περιέχουν καταγγελίες που συντάχθηκαν από ιδιώτες και στις οποίες παραπέμπουν οι δικαστές της ουσίας με τη σκέψη 105 και, σιωπηρώς, με τη σκέψη 115 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως για να απορρίψουν τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας ότι η εμπορική συμπεριφορά της Volkswagen και του δικτύου διανομής της στην Ιταλία έναντι των καταναλωτών δεν αποτελούσε εμπόδιο στις επανεξαγωγές. Τα έγγραφα αυτά, εξαιρουμένων αυτών που αναφέρονται στις σκέψεις 106 έως 114 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και περιλαμβάνονται και στην απόφαση της Επιτροπής, κοινοποιήθηκαν στην αναιρεσείουσα μόλις στις 10 Αυγούστου 1999, αφού η κοινοποίηση αυτή διατάχθηκε από το Πρωτοδικείο. Κατά τη συνεδρίαση της 7ης Οκτωβρίου 1999, η Volkswagen είχε στη διάθεσή της μόνον τριάντα λεπτά για να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της. Κατά συνέπεια, περιορίστηκε σε μερικές γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τις καταγγελίες. Η αναιρεσείουσα δηλώνει

ότι πίστευε ότι τα έγγραφα αυτά δεν θα χρησιμοποιούνταν ως αποδεικτικά στοιχεία, εφόσον δεν της είχαν κοινοποιηθεί κατά το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας.

74. Επί του λόγου αναιρέσεως αυτού θα ήθελα να διατυπώσω διάφορες παρατηρήσεις.

75. Πρώτον, η Επιτροπή ισχυρίστηκε, με το υπόμνημα αντικρούσεως, ότι η αναιρεσείουσα, αντίθετα από ό,τι ισχυρίζεται, έλαβε σαφώς γνώση ολόκληρου του φακέλου, στον οποίο βρίσκονταν οι επίμαχες καταγγελίες, στις 5 Δεκεμβρίου 1996, όπως προκύπτει από έγγραφο που υπογράφηκε από συνεργάτιδα των δικηγόρων της, το οποίο η Επιτροπή επισυνάπτει ως παράρτημα. Η Volkswagen δεν αμφισβήτησε την ορθότητα του ισχυρισμού αυτού.

76. Δεύτερον, αν η αναιρεσείουσα ήθελε να είναι βέβαιη ότι οι καταγγελίες αυτές δεν θα χρησίμευαν ως αποδεικτικό στοιχείο για τους δικαστές της ουσίας, όφειλε να διατυπώσει τις επιφυλάξεις της ως προς το σημείο αυτό, το αργότερο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, πράγμα το οποίο δεν συνέβη. Επίσης, δεν ζήτησε, κατ' εξαίρεση, να κινηθεί εκ νέου η έγγραφη διαδικασία ή να παραταθεί ο χρόνος παρεμβάσεώς της στην επ' ακροατηρίου συζήτηση. Αντιθέτως, όπως προκύπτει από το περιεχόμενο της παρεμβάσεως αυτής καθώς και από το δικόγραφο της προσφυγής της, η αναιρεσείουσα περιορίστηκε να εκφράσει αμφιβολίες ως προς την πειστικότητα ενός τόσο περιορισμένου αριθμού καταγγελιών σε σχέση με περισσότερα από 19 000 οχήματα που εξάγουν οι Ιταλοί αντιπρόσωποι. Υπό τις συνθήκες αυτές, τίποτε δεν εμπόδιζε τους δικαστές της ουσίας, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτουν, να χρησιμοποιήσουν αποδεικτικά στοιχεία τα οποία είχαν νομοτύπως υποβληθεί στην κατ' αντιμωλία διαδικασία.

77. Τρίτον και τελευταίον, δεν είναι βέβαιο ότι το Πρωτοδικείο στήριξε κανένα από τα συμπεράσματά του στις καταγγελίες αυτές: τις αναφέρει γενικά και μόνο στη σκέψη 105 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τούτο δε αφού παραθέτει το περιεχόμενο άλλων καταγγελιών, τις οποίες αφορά επίσης η απόφαση της Επιτροπής και τις οποίες χαρακτηρίζει, στη σκέψη 115, ως «αρκούντως χαρακτηριστικ[ές]» του συνόλου, μολονότι αρχίζει την εξέταση με την έκφραση «αρκεί προς τούτο να παρατεθούν». Παρά την εν λόγω ασάφεια και ακόμη και αν αναγνωρισθεί στην αναιρεσείουσα το πλεονέκτημα της αμφιβολίας και θεωρηθεί ότι το Πρωτοδικείο έλαβε πράγματι υπόψη τις καταγγελίες αυτές ως αποδεικτικό στοιχείο, οι λόγοι που εκτέθηκαν στις προηγούμενες σκέψεις υπαγορεύουν την απόρριψη αυτού του λόγου αναιρέσεως ως αβασίμου.

Επί του εβδόμου λόγου αναιρέσεως: παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως της Επιτροπής

78. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στην απόφαση του Πρωτοδικείου ότι στηρίζεται σε εσφαλμένη αντίληψη της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως του άρθρου 253 ΕΚ. Η Volkswagen αναφέρεται σε τρία παραδείγματα αντιρρήσεων στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, στα οποία δεν δόθηκε απάντηση με μεταγενέστερη απόφαση της Επιτροπής. Οι δικαστές της ουσίας απέρριψαν τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας με το αιτιολογικό ότι «[α]πό την αιτιολογία της προσβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει, [...] κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο αμφι-

σβήτηση, η συλλογιστική της Επιτροπής έτσι ώστε, αφενός, η προσφεύγουσα να γνωρίζει τους λόγους της εν λόγω αποφάσεως, προκειμένου να υπερασπιστεί τα δικαιώματά της και, αφετέρου, το Πρωτοδικείο να ασκήσει τον έλεγχό του ως προς το βάσιμο αυτής» [20]. Το Πρωτοδικείο προσθέτει ότι «δεν απόκειται στην Επιτροπή να απαντήσει στις λεπτομερείς αντιρρήσεις της προσφεύγουσας» και ότι αρκούσε να το πράξει ως προς «ορισμένες από τις παρατηρήσεις» που διατυπώθηκαν σε απάντηση της ανακοινώσεως των αιτιάσεων [21]. Κατά την αντίληψη αυτή, η αιτιολογία της διοικητικής αποφάσεως δεν επιτελεί άλλες λειτουργίες, όπως π.χ. να διευκρινίζει τη συλλογιστική στην οποία στηρίζεται, να ενημερώνει το κοινό, να πείθει την εταιρία-αποδέκτη για το βάσιμό της, συμβάλλοντας έτσι στην αποδοχή της, ή να αποτρέπει την έκδοση από την Επιτροπή του ελλιπούς κειμένου που προτείνουν οι υπάλληλοί της.

79. Συμμερίζομαι την ευχή της αναιρεσείουσας ότι η αιτιολογία των διοικητικών αποφάσεων πρέπει να εξυπηρετεί τους διαφόρους σκοπούς που επικαλείται, πλην όμως επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο προσδιορισμός της υποχρεώσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 253 ΕΚ, ο οποίος απορρέει από τις σκέψεις 297 και 299 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, είναι απολύτως νόμιμος, όπως προκύπτει από παγία νομολογία [22].

80. Κατά συνέπεια, και αυτός ο λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του ογδόου λόγου αναιρέσεως: έλλειψη αιτιολογίας ως προς το ύψος του επιβληθέντος προστίμου

81. Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι οι αναλύσεις που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 347 και 348 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις οποίες το Πρωτοδικείο διαπιστώνει απλώς ότι το πρόστιμο των 102 000 000 ECU που επέβαλε η Επιτροπή «δεν έχει αφύσικα υψηλό χαρακτήρα» και κρίνει «δίκαιο» να το μειώσει σε 90 000 000 ευρώ, δεν εκπληρούν την υποχρέωση αιτιολογήσεως που απορρέει από τις διατάξεις του άρθρου 33 σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 46 του Οργανισμού του Δικαστηρίου ΕΚ. Θα ήταν αναγκαία διεξοδικότερη εξήγηση, καθόσον μάλιστα η εφαρμογή των κριτηρίων υπολογισμού που χρησιμοποίησε η Επιτροπή θα είχε καταλήξει σε αισθητά μικρότερο ποσό, δηλαδή, κατά τη Volkswagen, περίπου σε 50 000 000 ευρώ.

82. Η αναιρεσείουσα προσάπτει στους δικαστές της ουσίας ότι δεν προσδιόρισαν τη σχετική σοβαρότητα εκάστης των επιδίκων μορφών συμπεριφοράς και δεν αποτύπωσαν δεόντως, στο τελικό ύψος του προστίμου, την απόρριψη ορισμένων αιτιάσεων που διατυπώθηκαν εναντίον της ή τη διαπιστωθείσα μικρότερη διάρκεια της παράνομης συμπεριφοράς. Επί πλέον, δεν είναι ορθό να λαμβάνεται υπόψη η παράμετρος του κύκλου εργασιών, την οποία η Επιτροπή εισήγαγε

20 — Σκέψη 297 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

21 — Σκέψη 299 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

22 — Το πλέον πρόσφατο παράδειγμα, αν δεν κάνω λάθος, είναι η απόφαση της ολομέλειας του Δικαστηρίου της 16ης Μαΐου 2002, C-482/99, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 2002, σ. I-4397, σκέψη 41).

για πρώτη φορά κατά την ένδικη διαδικασία, και η οποία, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να θεωρηθεί, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, παρά ως το ανώτατο όριο.

83. Η Volkswagen έχει επίγνωση του γεγονότος ότι, σύμφωνα με τη νομολογία [23], το Πρωτοδικείο διαθέτει αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας όταν αποφαίνεται επί των προστίμων που έχουν επιβληθεί σε επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως εκ μέρους τους του κοινοτικού δικαίου και ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαίνεται επί νομικών ζητημάτων στα πλαίσια αιτήσεως αναιρέσεως, να υποκαθιστά, για λόγους επιεικείας, την κρίση του σ' αυτήν του Πρωτοδικείου. Πάντως, νομίζω ότι το Δικαστήριο πρέπει τουλάχιστον να είναι σε θέση να ελέγχει αν το Πρωτοδικείου υπερέβη τα όρια των ελεγκτικών του εξουσιών.

84. Πρέπει να υπομνησθεί ότι το Πρωτοδικείο, το οποίο, όπως αναγνωρίζει η αναιρεσείουσα, έχει αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας στον τομέα των προστίμων, δεν δεσμεύεται από το ύψος του προστίμου ούτε από τη μέθοδο υπολογισμού ούτε, τέλος, από την εκτίμηση της σχετικής σοβαρότητας και διάρκειας που αποτελούν τα κατ' εξοχήν κριτήρια της Επιτροπής. Διαθέτει, αντιθέτως, σημαντικά περιθώρια εκτιμήσεως για την επιβολή προστίμου.

85. Αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της αναιρεσείουσας, ο δικαστής της ουσίας εξηγεί με σαφήνεια τους λόγους για τους οποίους δεν μείωσε περισσότερο το πρόστιμο. Αφού τονίζει, στη σκέψη 347 της αναρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι απόκειται στο Πρωτοδικείο να εκτιμήσει τα περιστατικά της υποθέσεως προκειμένου να καθορίσει το ύψος του προστίμου [24], πράγμα που σημαίνει ότι η μείωση δεν πρέπει να είναι οπωσδήποτε ανάλογη προς τη διαπιστωθείσα μικρότερη διάρκεια ούτε να ανταποκρίνεται στα κριτήρια που εφάρμοσε η Επιτροπή, το Πρωτοδικείο προβαίνει στη δική του εκτίμηση της βαρύτητας της παραβάσεως, παραπέμποντας στη σκέψη 336. Δεδομένου ότι δέχεται την ύπαρξη στεγανοποιήσεως εθνικής αγοράς, ο δικαστής της ουσίας θεωρεί την ενέργεια αυτή, από τη φύση της, ως ιδιαιτέρως σοβαρή, καθόσον είναι αντίθετη προς τους πλέον θεμελιώδεις σκοπούς της Κοινότητας και, ιδίως, προς την εγκαθίδρυση ενιαίας αγοράς: η τότε προσφεύγουσα και νυν αναιρεσείουσα, από κοινού με τις θυγατρικές της, παρεμπόδισε τους καταναλωτές να ασκήσουν ακωλύτως τις ελευθερίες της κοινής αγοράς που παρέχει η Συνθήκη, διαταράσσοντας μία από τις σημαντικότερες επιτεύξεις στην οικοδόμηση της Ευρώπης. Πάντοτε κατά την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η συμπεριφορά αυτή προσελάμβανε ακόμη μεγαλύτερη βαρύτητα λόγω του μεγέθους του βιομηχανικού ομίλου που διέπραξε την παράβαση και του γεγονότος ότι αυτή διαπράχθηκε παρά την προειδοποίηση που αποτελεί η πάγια κοινοτική νομολογία η σχετική με τις παράλληλες εισαγωγές στον τομέα του αυτοκινήτου.

86. Το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι η έλλειψη επαρκούς αποδείξεως ορισμένων

23 — Παραπέμπει στην απόφαση της 6ης Απριλίου 1995, C-310/93 P, BPB Industries και British Gypsum κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. I-865, σκέψη 34).

24 — Όπως αναγνωρίζει η απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 111).

από τις παράνομες μορφές συμπεριφοράς, και συγκεκριμένα αυτών που αφορούσαν το σύστημα του σπαστού περιθωρίου και την καταγγελία ορισμένων συμβάσεων αντιπροσωπείας, δεν μειώνει τη σοβαρότητα της παραβάσεως.

87. Υπό τις συνθήκες αυτές, ενόψει του γεγονότος ότι το πρόστιμο που επέβαλε η Επιτροπή δεν είναι αφύσικα υψηλό, εφόσον αντιστοιχεί περίπου στο 0,5 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε το 1997 ο όμιλος Volkswagen στην Ιταλία, στη Γερμανία και στην Αυστρία και στο 0,25 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποίησε εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υποθέσεως, το Πρωτοδικείο μείωσε το πρόστιμο στο προαναφερθέν ποσό.

88. Νομίζω ότι οι δικαστές της ουσίας αιτιολόγησαν επαρκώς την απόφασή τους. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Διαστήριο να απορρίψει τον όγδοο λόγο αναιρέσεως ως επίσης αβάσιμο.

Επί του ενάτου λόγου αναιρέσεως: πλάνη περί το δίκαιο λόγω του μη χαρακτηρισμού της πρόωρης διαρροής του περιεχομένου της αποφάσεως ως ελαττώματος που επηρεάζει το κύρος της

89. Στις σκέψεις 279 έως 283 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο επικρίνει αυστηρά την πλημμέλεια που συνίσταται στη διαρροή ουσιαστικών στοιχείων της αποφάσεως πριν από την έγκρισή της από το σώμα των επιτρόπων, για να αρνηθεί τελικώς την ακύρωση που ζητήθηκε με αυτόν τον λόγο ακυρώσεως, με το αιτιολογικό ότι από κανέα στοιχείο δεν προκύπτει ότι, εάν δεν είχαν διαρρεύσει οι επίδικες πληροφορίες, το ύψος του προστίμου ή το περιεχόμενο της προτεινόμενης αποφάσεως θα ήσαν διαφορετικά. Το Πρωτοδικείο στηρίζει τον συλλογισμό του στη νομολογία του Δικαστηρίου, ιδίως στην απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής [25], καθώς και στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Ιουλίου 1994, T-43/92, Dunlop κατά Επιτροπής [26].

90. Κατά την αναιρεσείουσα, η νομολογία αυτή δεν ασκεί επιρροή εν προκειμένω, εφόσον τα πραγματικά περιστατικά τα οποία αφορούσε διαφέρουν ουσιωδώς από τα περιστατικά της υπό κρίση υποθέσεως. Η Volkswagen ισχυρίζεται ότι η λύση των δικαστών της ουσίας ισοδυναμεί, στην πράξη, με την αναγνώριση ασυλίας στην Επιτροπή σε περίπτωση πλημμελειών αυτής της φύσεως, εφόσον θα είναι δύσκολο να αποδειχθεί ότι μια απόφαση θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο εάν το θεσμικό όργανο είχε ενεργήσει στα πλαίσια της νομιμότητας. Το ενδεχόμενο αυτό και μόνον θα έπρεπε, επομένως, να αρκεί για να ακυρωθεί η πράξη που αποτέλεσε το αντικείμενο της παράνομης διαρροής. Στην παρούσα υπόθεση, το ενδεχόμενο αυτό οφειλόταν στο γεγονός ότι, αφού δημοσιεύθηκε το προτεινόμενο ύψος του προστίμου, το σώμα των επιτρόπων δεν μπορούσε να το τροποποιήσει, χωρίς να αποδοκιμάσει, στα μάτια του κοινού, τον αρμόδιο για τα ζητήματα ανταγωνισμού επίτροπο.

25 — Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 91.

26 — Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 29.

91. Για την Επιτροπή, οι διαφορές όσον αφορά τα πραγματικά περιστατικά μεταξύ της νομολογίας που παραθέτουν οι δικαστές της ουσίας και της παρούσας υποθέσεως, εφόσον υφίστανται, έχουν δευτερεύοντα χαρακτήρα. Η Επιτροπή εκθέτει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ των πράξεων της Επιτροπής που έχουν συλλογικό χαρακτήρα και των πράξεων των μελών της και φρονεί επιπλέον ότι η ακύρωση αποφάσεως με μοναδικό σκοπό την επιβολή κυρώσεως προκειμένου να αποτραπεί η επανάληψη των ίδιων περιστατικών στερείται παντελώς νομικού ερείσματος και θα ήταν εν πάση περιπτώσει δυσανάλογη. Όσον αφορά τον κίνδυνο να ματαιώσει η προηγούμενη διαρροή του ύψους του προτεινομένου προστίμου την ελεύθερη κρίση των μελών της Επιτροπής, πρόκειται για απλή υπόθεση, που δεν μπορεί να αντικαταστήσει την έλλειψη αποδείξεως αιτιώδους συναφείας μεταξύ της δημοσιοποιήσεως και του περιεχομένου της αποφάσεως.

92. Στις σκέψεις 279 έως 282 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο θεωρεί αποδεδειγμένο, πρώτον, ότι, πριν από την έκδοση της αποφάσεως, ένα ουσιαστικό στοιχείο του σχεδίου αποφάσεως που υποβλήθηκε στη συμβουλευτική επιτροπή και κατόπιν, για οριστική έγκριση, στο σώμα των επιτρόπων αποτέλεσε αντικείμενο διαρροής στον Τύπο. Επρόκειτο για το ύψος του προστίμου, ως προς το οποίο το κοινό είχε ενημερωθεί με επαρκή ακρίβεια. Οι δικαστές της ουσίας δέχονται στη συνέχεια τα εξής: ότι η παρατυπία αυτή είναι αντίθετη προς την υποχρέωση σεβασμού του επαγγελματικού απορρήτου που υπέχουν οι μόνιμοι και έκτακτοι υπάλληλοι της Επιτροπής, όπως αυτή διατυπώνεται στο άρθρο 214 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 287 ΕΚ)· ότι αυτή προσβάλλει την αξιοπρέπεια της κατηγορουμένης επιχειρήσεως, καθόσον αυτή πληροφορήθηκε από τον Τύπο το περιεχόμενο της κυρώσεως που επρόκειτο να της επιβληθεί, και ότι παραβιάζει την αρχή της χρηστής διοικήσεως. Τέλος — και τούτο αποτελεί την κύρια αιτίαση — η πρόωρη διαρροή προσβάλλει το τεκμήριο αθωότητας, εφόσον ανακοινώνεται στον Τύπο η πιθανή ετυμηγορία πριν από την τυπική καταδίκη της κατηγορουμένης επιχειρήσεως.

93. Εντούτοις, το Πρωτοδικείο δεν αντλεί την παραμικρή συνέπεια από μία τόσο σοβαρή παρανομία, με το αιτιολογικό ότι δεν αποδείχθηκε ότι, αν δεν είχε διαπραχθεί η παρανομία αυτή, η απόφαση θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο.

94. Δεν έχω καμία αμφιβολία ως προς το γεγονός ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εφαρμόζει ορθώς την νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με το ζήτημα αν οι πλημμέλειες της διοικητικής διαδικασίας έχουν ως συνέπεια την ακυρότητα των σχετικών αποφάσεων. Οι ιδιομορφίες της υπό κρίση υποθέσεως δεν έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα. Διερωτώμαι, πάντως, αν η διαπίστωση των δικαστών της ουσίας ότι η προσβολή θεμελιώδους δικαιώματος, όπως είναι το τεκμήριο αθωότητας, που διατυπώνεται στο άρθρο 6, παράγραφος 2, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, καθώς και στο άρθρο 48, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αρκεί για να εφαρμοστεί αυτεπαγγέλτως η λύση που προέκρινε το Δικαστήριο με την απόφασή του της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής [27], και που συνίσταται στη μείωση του προστίμου ενόψει της προσβολής μιας άλλης δικονομικής εγγυήσεως. Η εφαρμογή αυτή, αν εξεταστεί επισταμένα, δεν μου φαίνεται εύλογη. Η μείωση αυτή θα είχε κατ' ανάγκη

27 — Συλλογή 1998, σ. I-8417.

τον χαρακτήρα οικονομικής αποκατάστασης της προκληθείσας στην επιχείρηση ζημίας, η οποία συγχρόνως επιτελεί αποτρεπτική λειτουργία. Όμως, εκτός του ότι φρονώ, όπως ο γενικός εισαγγελέας P. Léger στις προτάσεις του στην υπόθεση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, ότι η κατάλληλη διαδικασία για να κριθούν αξιώσεις της φύσεως αυτής είναι η αγωγή αποζημιώσεως κατά της Κοινότητας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν υπήρξε εν προκειμένω κανένα σχετικό αίτημα, έστω και σιωπηρό· επομένως, δεν μπορεί παρά να κληθεί η αναιρεσείουσα να ασκήσει τα κατάλληλα ένδικα μέσα κατά της προσβολής των δικαιωμάτων της που διαπίστωσε το Πρωτοδικείο.

95. Για τους λόγους αυτούς, προτείνω να απορριφθεί ο ένατος και τελευταίος λόγος αναιρέσεως και, κατά συνέπεια, στο σύνολό της η αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Volkswagen.

IV — Η αντίθετη αίτηση αναιρέσεως

96. Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της νομικής βάσεως της μειώσεως του προστίμου στην οποία προέβη η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Κατά την Επιτροπή, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ρητώς, στη σκέψη 342, ότι η convenzione B, που περιείχε τον κανόνα του 15 %, δεν είχε κοινοποιηθεί το 1988 κατά τον απαιτούμενο από τον κανονισμό 17 τύπο, άφησε εκκρεμές το ζήτημα αυτό για να διαπιστώσει, στην επόμενη σκέψη, ότι «και μόνο το γεγονός ότι η σύμβαση αυτή είχε ήδη ανακοινωθεί στην Επιτροπή από το 1988 θα έπρεπε να την οδηγήσει στο να μην θεωρήσει τη σύμβαση αυτή, μόνη της, ως στοιχείο που δικαιολογεί αύξηση του ποσού που ορίστηκε λόγω της βαρύτητας της παραβάσεως». Έκρινε, κατά συνέπεια, ότι η περίοδος από το 1988 έως το 1992, κατά την οποία ο κανόνας του 15 % συνιστά τη μόνη προσαπτόμενη πράξη, δεν πρέπει να ληφθεί υπόψη για τον καθορισμό του προστίμου, καίτοι ορθώς ο κανόνας αυτός χαρακτηρίστηκε ασυμβίβαστος με τη Συνθήκη [28].

97. Η προσέγγιση αυτή είναι, κατά την Επιτροπή, αντίθετη προς τη νομολογία του Δικαστηρίου την οποία παραθέτουν οι ίδιοι οι δικαστές της ουσίας στη σκέψη 342 της αποφάσεώς τους [29] και σύμφωνα με την οποία η απαλλαγή από το πρόστιμο που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17 ισχύει μόνο για τις συμφωνίες που έχουν κοινοποιηθεί κατά τον απαιτούμενο τύπο.

98. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η τήρηση των τυπικών απαιτήσεων κοινοποιήσεως που προβλέπονται στο άρθρο 4 του κανονισμού 27 αποσκοπεί να της παράσχει τη δυνατότητα να εξετάσει τη συμφωνία υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού. Στο γεγονός αυτό προστίθεται ότι η Επιτροπή είχε ρητώς ενημερώσει τον αποστολέα του επίμαχου εγγράφου ότι το έγγραφό του δεν συνιστούσε κοινοποίηση και ότι, κατά συνέπεια, δεν ήταν σε θέση να αποφανθεί για τη

28 — Σκέψη 343 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

29 — Αποφάσεις της 10ης Δεκεμβρίου 1985, 240/82 έως 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, Stichting Sigarettenindustrie κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1985, σ. 3831, σκέψη 77), και της 10ης Ιουλίου 1980, 30/78, Distillers Company κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1980/11, σ. 465, σκέψεις 23 και 24).

συμβατότητα της συμβάσεως με τη νομοθεσία περί ανταγωνισμού. Η απαλλαγή από το πρόστιμο ακόμη και των επιχειρήσεων που απλώς κοινοποιούν μια συμφωνία, χωρίς να συμμορφώνονται προς τις άλλες τυπικές απαιτήσεις, θα καταργούσε το βασικό κίνητρο των επιχειρήσεων να προβαίνουν σε επίσημη κοινοποίηση.

99. Λαμβανομένων υπόψη των σκέψεων αυτών, η Επιτροπή ζητεί την εξαφάνιση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο μέτρο που μειώνει το πρόστιμο με το αιτιολογικό ότι η σχετική με την εφαρμογή του κανόνα του 15 % παράβαση δεν διαπράχθηκε μεταξύ του 1988 και του 1992. Η αναίρεση αυτή θα πρέπει να έχει ως συνέπεια την αναπομπή της υποθέσεως ενώπιον των δικαστών της ουσίας, προκειμένου να αποφανθούν επί του οριστικού ύψους της κυρώσεως, λαμβάνοντας υπόψη αυτή την πτυχή της προσαπτόμενης συμπεριφοράς.

100. Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Volkswagen ερμηνεύει το ίδιο χωρίο της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως υπό την έννοια ότι ο κανόνας του 15 % ήταν ασυμβίβαστος προς τη Συνθήκη, ακόμη και κατά την περίοδο από το 1988 έως το 1992, αλλά ότι δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του προστίμου, εφόσον πρόκειται για τη μόνη προσαπτόμενη συμπεριφορά κατά την περίοδο αυτή. Επιπλέον, οι δικαστές της ουσίας, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας πλήρους δικαιοδοσίας που έχουν, διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως. Κατά συνέπεια, η εξαφάνιση της αποφάσεως θα ήταν δυνατή μόνον εάν αποδεικνυόταν ότι υπερέβησαν την εξουσία αυτή.

101. Η σκέψη 343 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως παρουσιάζει κάποια αοριστία. Αφενός, το Πρωτοδικείο αποφεύγει ρητώς να αποφανθεί επί του κύρους της ανακοινώσεως της convenzione Β το 1988. Η ανάγνωση της προηγουμένης σκέψεως ενισχύει την εντύπωση αυτή, όπως ισχυρίζεται η ίδια η Επιτροπή. Για τον λόγο αυτόν, είναι αμφίβολο αν το αίτημα εξαφανίσεως μπορεί να ευδοκιμήσει, εφόσον λαμβάνει ως αφετηρία την αρχή ότι οι δικαστές της ουσίας πλανήθηκαν κατά την εφαρμογή της απαλλαγής από το πρόστιμο του άρθρου 15, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 17. Αφετέρου, είναι δύσκολο να καθοριστεί για ποιον άλλο λόγο το Πρωτοδικείο αρνήθηκε να λάβει υπόψη συμπεριφορά την οποία είχε το ίδιο χαρακτηρίσει αντίθετη προς τη Συνθήκη. Μπορεί να υποτεθεί ότι οι δικαστές της ουσίας έκριναν ότι η ανακοίνωση του 1998 συνιστούσε στοιχείο κατάλληλο για να αποδείξει ότι ο κανόνας του 15 % δεν ήταν, αφεαυτού, αρκούντως σοβαρός ώστε να χρήζει κυρώσεως. Εν πάση περιπτώσει, η αοριστία πρέπει εν προκειμένω να αποβεί υπέρ της επιχειρήσεως.

102. Για τους λόγους αυτούς, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει την αντίθετη αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Επιτροπή.

V — Δικαστικά έξοδα

103. Αν το Δικαστήριο αποφασίσει να απορρίψει τις δύο αιτήσεις αναιρέσεως, θα πρέπει να καταδικάσει κάθε διάδικο στα δικαστικά του έξοδα.

104. Πράγματι, δυνάμει του άρθρου 122, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται και επί των εξόδων. Από το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας προκύπτει, αφενός, ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου και, αφετέρου, ότι, όταν οι ηττηθέντες διάδικοι είναι περισσότεροι του ενός, το Δικαστήριο αποφασίζει για την κατανομή των εξόδων. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 3, του ιδίου κανονισμού, το Δικαστήριο μπορεί να κατανείμει τα έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων.

Στην υπό κρίση υπόθεση, εφόσον οι δύο διάδικοι ηττήθησαν μερικώς, έκαστος πρέπει να φέρει τα δικαστικά του έξοδα.

VI — Πρόταση

105. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προηγουμένων σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τόσο την αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Volkswagen AG όσο και την αντίθετη αίτηση αναιρέσεως που άσκησε η Επιτροπή κατά της αποφάσεως του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 6ης Ιουλίου 2000, T-62/98, Volkswagen κατά Επιτροπής, και να καταδικάσει κάθε διάδικο στα δικαστικά του έξοδα.